

Зоріна Олена Анатоліївна,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах активного впровадження цифрових технологій, які сприяють стиранню міжнародних кордонів, стратегічний розвиток суб'єктів господарювання спрямований на інтеграцію у світовий економічний простір, що відповідно супроводжується розширенням торгового партнерства та створює можливості для ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Очевидно, що глобальна економіка має низку незаперечних переваг, але водночас їй притаманні досить комплексні проблеми. Міжнародна торгівля передбачає закупівлю фінансових інструментів та матеріалів, знання міжнародних правил торгівлі та юридичних аспектів укладання угод, координацію заробітної плати та пільг співробітників, професійну підготовку, обмін інформацією та даними, а також багато інших питань. З урахуванням вищевикладеного, одним із аспектів, який найбільше хвилює учасників зовнішньоекономічної діяльності, окрім безпосередньо оцінки ефективності самого бізнесу, є бухгалтерський облік, або те, як компанії відстежують усі фінансові питання, транзакції та операції через кордони.

Широке розмаїття вимог до бухгалтерського обліку часто незрівнянно збільшує витрати, складність і, зрештою, значно підвищує ризик як для компаній, що складають фінансову звітність, так і для інвесторів та інших осіб, які використовують її для прийняття економічних рішень. Відповідно розвиток взаємовідносин із зовнішніми партнерами для підприємств закономірно потребує організації відповідного облікового забезпечення. Таким чином, комплекс зазначених вище питань визначає необхідність теоретичного осмислення концептуальних основ та організаційних механізмів формування транспарентного обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Особливості сучасного виробництва поставили нові цілі перед економічними науками, у тому числі перед обліково-аналітичними. На перший план висувається завдання максимального використання економічної інформації для ухвалення оптимальних управлінських рішень. Це завдання не може бути вирішене в рамках однієї прикладної економічної дисципліни, необхідна їх злагоджена взаємодія. У цих умовах слід вважати позитивним процес інтеграції наук, який знаходить своє відображення у формуванні обліково-аналітичного механізму.

Одним із основних завдань обліково-аналітичного механізму є отримання інформації, її обробка та прийняття на її основі тактичних та стратегічних рішень. Інформація є і основою для функціонування обліково-аналітичного механізму, і продуктом його діяльності. Головне навантаження

у отриманні економічних даних падає на бухгалтерський облік, оскільки він був, є і буде основним “постачальником” економічної інформації про господарську діяльність підприємств. Частка економічної інформації, що отримується через систему бухгалтерського обліку, досягає на підприємствах та в об'єднаннях 70% і більше.

Проте бухгалтерський облік неспроможний самотужки задовольнити потреби менеджменту в управлінні підприємством. Для підвищення ефективності прийнятих рішень, безумовно, необхідний взаємозв'язок бухгалтерського обліку з іншими економічними важелями: планування, аудит, аналіз, правове забезпечення. Взаємовплив цих елементів, на нашу думку, проявляється через обліково-аналітичний механізм, під яким слід розуміти сукупність функцій управління, що забезпечують збирання та обробку даних для отримання економічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень та здійснення контролю за їх виконанням з метою досягнення найвищої ефективності діяльності.

Передусім відмітимо, що специфіка організації обліку зовнішньоекономічних операцій підприємств передбачає, передусім, необхідність розгляду цього питання в певній логічній послідовності. По-перше, необхідно точно формалізувати, які операції мають бути відображені в облікових регістрах. По-друге, слід враховувати, що господарські операції підприємства, які проводяться на міжнародних ринках, призводять до виникнення у його балансі монетарних та немонетарних статей. По-третє, під час здійснення валютних операцій підприємство стикається з різними курсами щодо однієї й тієї валюти і, як наслідок, виникають валютні різниці.

Зазначимо, що організація бухгалтерського обліку на підприємствах, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю, має включати такі специфічні завдання:

1) забезпечення багатofакторного контролю з питань збереження товарно-матеріальних цінностей, а також моніторингу за виконанням зобов'язань та угод;

2) систематизація та надання інформації для визначення фінансових результатів від здійснення ЗЕД, а також розрахунок рентабельності зовнішньоекономічних операцій;

3) підготовка даних щодо кредиторської та дебіторської заборгованості між контрагентами;

4) подання фінансової та управлінської звітності для забезпечення оперативного та ефективного прийняття рішень;

5) формування інформації про ділову активність підприємства та розробка шляхів щодо її поліпшення;

6) розрахунок курсових різниць на кожен звітну дату або на дату здійснення операції.

Звичайно, будь-яке підприємство, яке виходить на світовий ринок, неминуче стикається з певними проблемами, ризиками та іншими особливостями зовнішньоекономічної діяльності. Цілком природно, що підприємці хочуть мінімізувати можливі фінансові та юридичні ризики.

Оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності компанії забезпечить виявлення її сильних та слабких сторін, а чітко сформульована стратегія подальшої діяльності дозволить мінімізувати можливі ризики на світовому ринку.

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності включає всі аспекти роботи підприємства: система бухгалтерського обліку підприємства; оцінка роботи персоналу та виявлення її продуктивності; облік усіх товарно-матеріальних цінностей, які використовує компанія; належна перевірка всіх фінансових та юридичних документів тощо. Аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства включає такі моменти: перевірити бухгалтерський облік та оподаткування; оцінити продуктивність діяльності працівників; здійснити облік матеріальних активів підприємства; аудит фінансових та юридичних документів. Мета економічного аналізу ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства — розробка стратегії подальшої роботи бізнесу на зовнішньому ринку, зведення до мінімуму ризиків ЗЕД. Він дозволяє вирішити такі завдання:

- оцінити рівень та якість виконання компанією договірних зобов'язань перед закордонними бізнес-партнерами;
- охарактеризувати динаміку роботи підприємства на зовнішньому ринку в динаміці (як варіант, порівняти 2 періоди: звітний та минулий);
- оцінити рівень раціональності використання ресурсів, необхідних для виконання договірних зобов'язань — вивчення витрат, пов'язаних з експортом (імпортом) продукції, перевірка ефективності зовнішньоторговельних операцій, порівняння результатів аналізу за попередній період;
- розрахувати фінансових результатів діяльності підприємства.

Усі ці заходи спрямовані на одне – організувати комплексний обліково-аналітичний механізм зовнішньоекономічної діяльності, а надалі – розробити стратегію подальшої поведінки підприємства на світовому ринку.

Оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності допомагає визначити сильні та слабкі її сторони, а разом і мінімізувати ймовірність виникнення ризиків та пов'язаних з ними збитків.

Таким чином, вважаємо, що обліково-аналітичний механізм має забезпечувати такі функції:

1. Інформаційна функція – підсистема забезпечення управління всією необхідною інформацією, що розкривається на практиці, як збирання, обробка, угруповання та передача облікових даних за призначенням.

2. Функція прогнозного планування – підсистема, що створює основу для складання як поточних, так і перспективних бізнес-планів та сприяє проведенню результативного маркетингу та менеджменту.

3. Аналітична функція – підсистема, що дозволяє виявити вплив окремих господарських операцій на формування прибутку, провести глибоку та всебічну оцінку результатів діяльності господарюючого суб'єкта, запобігти фінансовим ризикам.

4. Контрольна функція – підсистема забезпечення контролю за ходом виконання управлінських рішень; збереженості товарно-матеріальних цінностей у процесі їх руху; законності фінансово-господарських угод та дій посадових та матеріально відповідальних осіб.

Перелік вищеназваних функцій можна при бажанні доповнити, якщо поставити за мету у функціях виразити все різноманіття внутрішніх властивостей, якими наділений обліково-аналітичний механізм. Однак ці чотири функції, на наш погляд, відображають найбільш фундаментальні властивості системи.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко Л.В., Марчук У.О. Облік операцій ЗЕД - активізація управління стратегічним розвитком України. Ефективна економіка. 2018. Вип. 6. С.56-62. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2018/9.pdf
2. Гордополов В.Ю. Оцінка стану організації та методики зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Бізнес-інформ. 2018. Вип. 2. С.215-223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_2_32

***Жепко Катерина Олегівна,**
здобувачка ЗІУ групи ФМОІТ;
Артюх Оксана Валентинівна,
доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського
обліку, аналізу та аудиту;
Одеський національний економічний університет*

ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ АУДИТУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ

Ведення обліку є невід’ємною діяльністю на кожному підприємстві, тому важливо, щоб фахівці в цій сфері відповідально ставилися до цього. Проте іноді такий трудомісткий процес викликає труднощі, наприклад, у бухгалтерів при складанні фінансової звітності. Саме тому на допомогу в цій справі їм приходять спеціалісти в сфері обліку та аудиту. Аудитор завжди може допомогти їм у цьому. Наприклад, щоб отримати на розвиток підприємства гроші в якості кредиту чи інвестицій, необхідно представити звітність підприємства, де завершальним моментом може бути незалежний аудиторський висновок, яким власне і підкріплюється даний документ [1].

Авжеж, щоб показати, на скільки якісно фахівець у сфері аудиту виконує свою роботу, йому необхідно дотримуватися певних правил, які стосуються професійної етики. Ці норми та принципи не є простою формальністю. Згідно зі ст. 8 п. 1 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудитори та суб’єкти аудиторської діяльності зобов’язані при наданні аудиторських послуг забезпечити етичну